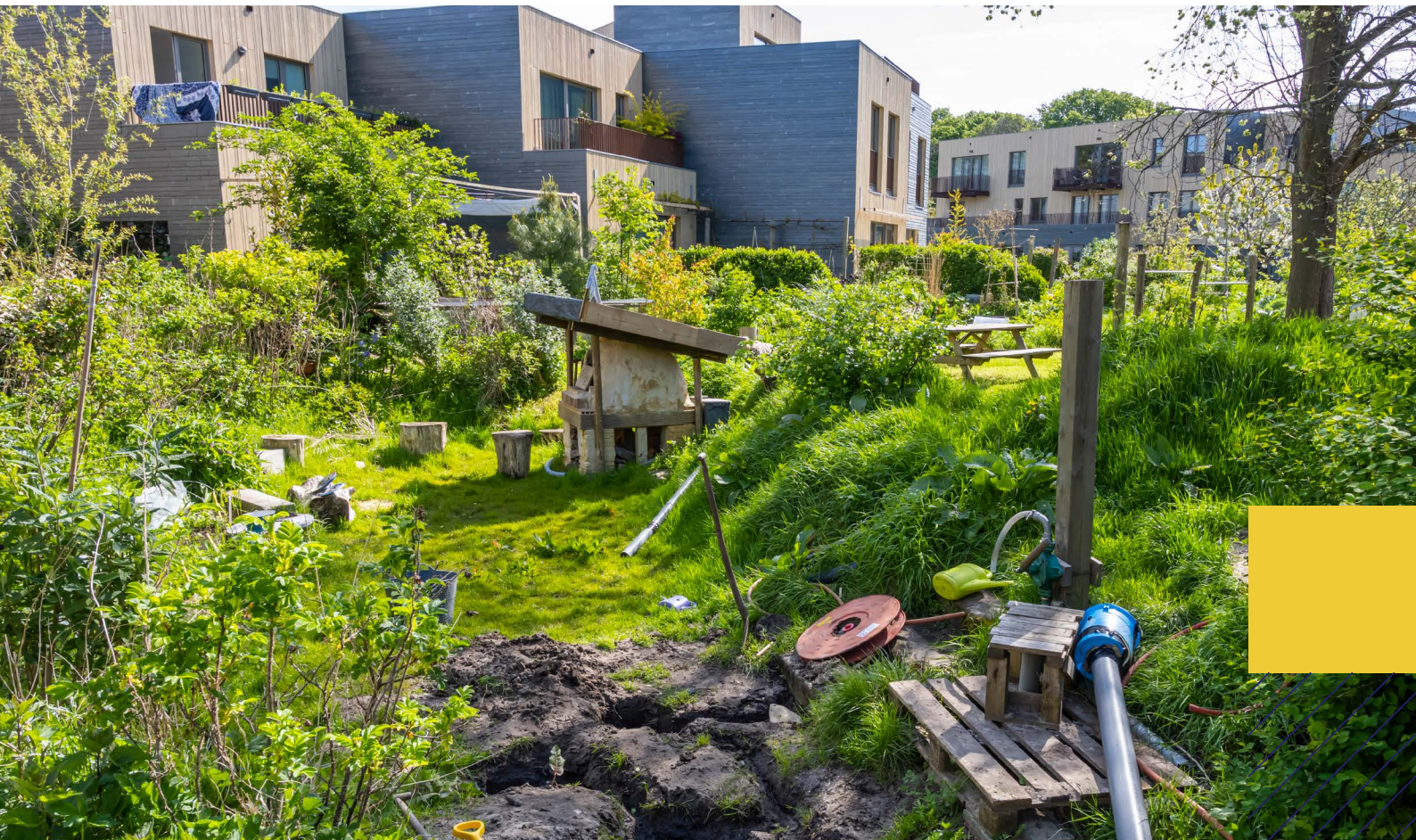

provincie
Zuid-Holland

Handreiking

Versterken biodiversiteit bij stedelijke ontwikkelingen

Provincie Zuid-Holland

november 2023

Krachtig Zuid-Holland

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Aanleiding voor deze handreiking	4
3	Herziening provinciaal beleid	5
	Module Soortenbeleid: Soortbescherming, Icoonsoorten en Biodiversiteit	5
	Module Wonen, Werken, Werelderfgoed	6
	Motivering provinciaal belang	6
	Mogelijke effecten van de herzieningen	7
	Doel van de handreiking	7
4	Biodiversiteit: doelstellingen bij stedelijke ontwikkelingen	8
	1. Behoud en bescherm bestaande natuur	8
	2. Ontwikkel een habitat voor (icoon)soorten en zorg voor basiskwaliteit natuur	9
	3. Realiseer voldoende ruimte voor natuur	9
	4. Versterk en behoud groenblauwe structuren	10
5	Samenvatting	11
6	Termen	12
7	Bronnen	13

1 Inleiding

Nederland en Provincie Zuid-Holland staan voor grote ruimtelijke en maatschappelijke opgaven. Een goede kwaliteit van de natuur en biodiversiteit helpt bij de realisatie hiervan. Andersom bieden deze grote transitie's de mogelijkheid om de natuur te versterken. Dat is wenselijk voor de opgave van behoud en versterking van biodiversiteit, maar ook voor veel andere provinciale opgaven. Want een goede natuurkwaliteit is niet alleen van groot belang voor mens, plant en dier, maar ook voor een gezonde economie en brede welvaart in Zuid-Holland.

Natuurinclusief bouwen biedt kansen voor het versterken van de biodiversiteit in bebouwd gebied en daarmee voor een van de grootste ruimtelijke opgaven waar we voor staan. Door natuurmaatregelen vroegtijdig mee te nemen in een ruimtelijke ontwikkeling wordt rekening gehouden met de voorschriften uit de Wet natuurbescherming en de Omgevingswet, worden de kansen van beschermde soorten in en om het gebied versterkt en kan vertraging in de (woning)bouw worden voorkomen.

Om de natuur te beschermen, de biodiversiteit te versterken en om vertraging in de bouwopgave te voorkomen, wil de provincie de thema's 'biodiversiteit' en 'natuurinclusief bouwen' bij stedelijke opgaven borgen in het omgevingsbeleid.

2 Aanleiding voor deze handreiking

Provincie Zuid-Holland bereidt zich voor op de Omgevingswet die in 2024 ingaat. Het omgevingsbeleid bestaat uit al het beleid voor de fysieke leefomgeving in Zuid-Holland. In het omgevingsbeleid houden we rekening met de samenhang tussen verschillende sectoren, zoals wonen en natuur.

In maart 2023 hebben Provinciale Staten een herziening van de module Soortenbeleid in het Omgevingsbeleid vastgesteld. Deze herziening bevat o.a. de instructieregel dat 'biodiversiteit betrokken dient te worden bij stedelijke ontwikkelingen'.

Ook de Module Wonen, Werken & Werelderfgoed bevat een aanpassing van de Beleidskeuze Toekomstbestendig Bouwen. Hierin wordt benoemd dat een ruimtelijke opgave dient uit te gaan van natuur-inclusief bouwen om daarmee de biodiversiteit en variatie aan biotopen te behouden en te versterken.

Om gemeenten en initiatiefnemers te helpen om plannen voor stedelijke ontwikkelingen op te stellen in lijn met deze twee herzieningen, is deze handreiking opgesteld. De handreiking kan door hen gebruikt worden in het planvormingsproces van stedelijke ontwikkelingen. Daarnaast kan deze handreiking door de planadviseurs van de provincie in vooroverleggen en bij plantoetsing als leidraad gebruikt worden in het gesprek met deze gemeenten en initiatiefnemers.

3 Herziening provinciaal beleid

Module Soortenbeleid

Soortbescherming, Icoonsoorten en Biodiversiteit

De provincie is onder andere verantwoordelijk voor soortbescherming en het behouden of herstellen van de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten. Dit is vertaald in de Herziening Omgevingsbeleid Module Soortenbeleid. Het herzieningsmoment is aangegrepen om meerdere beleidsonderdelen met elkaar in lijn te brengen en voor te sorteren op meer gerichte actieve soortbescherming. De teksten voor de module soortenbeleid zijn een omzetting en uitwerking van de maatschappelijk breed besproken kadernota Soortenbeleid.

De provinciale Omgevingsverordening bevat nu een artikel ten aanzien van het versterken van biodiversiteit bij stedelijke ontwikkelingen (artikel: ZHOV 7.45ca). De Provincie Zuid-Holland geeft daarmee aan het thema 'biodiversiteit' ook bij stedelijke opgaven serieus te nemen. Duidelijkheid hierover vanaf het begin van het plan- en ontwerpproces geeft de ruimte om dit aspect volwaardig in de planvorming en uitvoering mee te nemen. Die duidelijkheid helpt zowel de biodiversiteitsopgave als de bouwopgave. Door aan de voorkant van stedelijke ontwikkelingen rekening te houden met biodiversiteit, neemt bovendien de kans af dat vertraging in een later stadium van een bouwproces optreedt.

Soortenbeleid artikel ZHOV 7.45ca (kansen voor biodiversiteit)

Een omgevingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, betreft daarbij de mogelijkheden voor het bevorderen van de biologische diversiteit.

Toelichting:

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen worden in beginsel getoetst aan de bepalingen uit de Omgevingswet die toezien op de bescherming van Natura 2000-gebieden en beschermde wilde plant- en diersoorten. Om hieraan te voldoen wordt vaak ecologisch onderzoek gedaan op grond waarvan effecten op specifieke onderdelen van de natuur kunnen worden beoordeeld. Helaas gaat de gemiddelde ecologische toets helemaal niet in op de mogelijke kansen die een ruimtelijk plan kan bieden aan de bescherming en versterking van de natuur. De provincie ziet daar ruimte voor verbetering en is van mening dat een groot deel van de nieuwe stedelijke ontwikkelingen zo kan worden ingepast dat de natuur er ook van profiteert. De focus moet daarbij niet primair liggen op specifieke beschermde soorten, maar op de inheemse biologische diversiteit (of biodiversiteit) in het algemeen, in aansluiting op de natuurlijke leefomgeving. Onder inheemse biodiversiteit, worden inheemse soorten verstaan en deze worden gedefinieerd als soorten die van nature voorkomen in Nederland. Dat wil zeggen dat het natuurlijk verspreidingsgebied van deze soorten geheel of gedeeltelijk overlapt met het grondgebied van Nederland.

Het versterken van de inheemse biodiversiteit draagt namelijk bij aan een robuuste natuur waar allerlei plant- en diersoorten, vertegenwoordigd door één of meer van de 40 Zuid-Hollandse iconsoorten, van profiteren. Uiteraard kan een gemeente niet alles doen voor alle iconsoorten. Maar vaak wel voor één of een paar. Een robuuste natuur draagt ook bij aan een gezonde en klimaatbestendige leefomgeving. Wanneer het leefgebied en de populaties van beschermde soorten goed op orde zijn, kan er in de toekomst ook eenvoudiger een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit worden verleend wanneer een kleine aantasting van leefgebied nodig is. De provincie verwacht van gemeenten die aan de slag gaan met nieuwe stedelijke ontwikkelingen dat men daarbij de Zuid-Hollandse natuur actief betreft. Te denken valt aan het inpassen van robuuste groen-blauwe structuren. Het aansluiten bij aangrenzende natuurlijke structuren buiten het plangebied of bijvoorbeeld het inpassen van bestaande landschapselementen kunnen daarbij een grote meerwaarde opleveren. En vaak zijn er meekoppelkansen: een recreatiefunctie kan wellicht goed samengaan met een structuur van struiken en bomen die aantrekkelijk is voor allerlei soorten dieren.

Module Wonen, Werken, Werelderfgoed

Toekomstbestendig Bouwen en Natuurinclusief Bouwen

De provincie wil zorgen voor een toekomstbestendig ingericht bebouwd gebied dat bijdraagt aan een prettige, gezonde en veilige leefomgeving. De instructieregels over Toekomstbestendig bouwen en ontwikkelen zijn bedoeld om gemeenten te stimuleren om na te denken over kansen en mogelijkheden hiervoor. Gemeenten (en initiatiefnemers) worden gevraagd om bij initiatieven voor woningbouw de mogelijkheden en kansen te betrekken om woningen nog toekomstbestendiger te maken dan de huidige wettelijke eisen al voorschrijven. Dit onder andere ook als voorbereiding op de komende landelijke wet- en regelgeving, zoals de Maatlat Groene Klimaatadaptieve Gebouwde Omgeving. Hiermee wordt een versnelde ontwikkeling van Toekomstbestendig bouwen beoogd. In de instructieregels worden geen onderzoeken, maatregelen en/of normen opgelegd.

Artikel: Toekomstbestendig Bouwen en Natuurinclusief Bouwen

Een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling dient (in toenemende mate) uit te gaan van [...] natuurinclusief bouwen om daarmee de biodiversiteit en variatie aan biotopen voor de stedelijke soorten in het bebouwde gebied duurzaam te behouden en te versterken.

Toelichting opgave natuurinclusief:

Het beleid van de provincie is conform onze kerntaken en de afspraken uit het Klimaatakkoord er op gericht om de natuur en de biodiversiteit in onze provincie in stand te houden én te verbeteren. In het bestaand stads- en dorpsgebied leeft een deel van de kwetsbare Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (VHR-soorten). De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor de staat van instandhouding van deze soorten. Met de druk op de ruimte neemt ook de druk op deze soorten verder toe. De biodiversiteit is de laatste jaren in het stedelijk gebied toegenomen door meer variatie aan klein- en grootschalige stedelijke biotopen. Door natuurinclusief te bouwen zetten we deze ontwikkeling door. Indien de soorten zich in een goede staat bevinden, biedt dat ook kansen om meer te kunnen ontwikkelen.

Motivering provinciaal belang

In de beleidskeuzes voor Soortenbescherming en voor Toekomstbestendig Bouwen komen verschillende opgaven van de provincie en de uitwerking van diverse thematische akkoorden integraal samen, met als doel bij te dragen aan:

- een duurzame ruimtelijke ontwikkeling van de bebouwde leefomgeving;
- het creëren van een veilige en schone leefomgeving op het gebied van milieu, energie, klimaat en emissies;
- de versterking van het vestigingsklimaat voor bedrijven én natuur in de bebouwde leefomgeving.

Door regionale afstemming in beleid kan worden voorkomen dat onderlinge concurrentie tussen gemeenten afbreuk doet aan een evenwichtige toekomstbestendige ontwikkeling van functies aan locaties op lokale en (boven)regionale schaal. Daarnaast zorgen gelijksoortige richtlijnen tussen provincie en gemeenten voor duidelijkheid en uniformiteit van wat gevraagd wordt aan initiatiefnemers. Op deze wijze draagt de provincie bij aan een toekomstbestendige inrichting van de bebouwde leefomgeving in Zuid-Holland.

Mogelijke positieve effecten van de herzieningen

Voorkomen van vertraging en onnodige kosten in de bouwopgave

Voor de bouwopgave kan dit aangepaste soortenbeleid een positief effect sorteren door aan de voorkant van de stedelijke ontwikkeling rekening te houden met het versterken van de leefgebieden van beschermde soorten door natuurinclusief te bouwen. Daarmee wordt doorgaans ook eerder nagedacht over de wettelijke verplichtingen voor soortbescherming. Dit kan een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van vertraging (en daarmee het versnellen) van de woningbouwopgave. Met het efficiënt doorlopen van bouwprocedures zonder vertraging worden ook onnodige extra kosten vermeden.

Aantrekkelijk en toekomstbestendig Zuid-Holland

Door biodiversiteit als dwarsdoorsnijdend thema onderdeel van ons handelen te maken, werken we samen aan een aantrekkelijk en toekomstbestendig Zuid-Holland. De aandacht voor natuur bij stedelijke opgaven draagt o.a. bij aan een gezonde leefomgeving, mogelijkheden voor recreatie en het klimaatbestendig maken van onze gebouwde omgeving.

Bijdrage aan klimaatadaptatie

Vanuit soortenbescherming zijn er ook koppelkansen met klimaatadaptatie, zoals 'wateroverlast' en 'hit-testress'. Maatregelen die genomen worden om de biodiversiteit te versterken, zoals het realiseren van groene daken en aanplanten van bomen, kunnen namelijk ook bijdragen aan het bufferen van hemelwater en het zorgen voor verkoeling.

Risico's op negatieve effecten

Tijdelijke vertraging door procesverandering

Een mogelijk negatief effect van de herziening is dat een verandering van beleid en het toepassen van nieuw beleid tijd kost om in ieder project te landen. Dit kan mogelijk, tijdelijk, een licht vertragend effect hebben op het realiseren van stedelijke ontwikkelingen, waaronder het bouwen van woningen. De tijdelijkheid zit in de gewenning aan de methode om natuur en biodiversiteit vroeg in het ontwikkelproces mee te nemen.

Doel van de handreiking

Om te zorgen dat de positieve effecten van dit aangepaste beleid zo snel en volledig mogelijk gerealiseerd zullen worden bij stedelijke opgaven (gebiedsontwikkelingen), en dat de risico's van negatieve effecten gemitigeerd worden, is duidelijkheid voor alle betrokken partijen van belang. Het concreet maken van wat er bedoeld wordt met het 'betrekken van de biodiversiteit', hoe de natuur en biodiversiteit versterkt kunnen worden, en waar plannen voor stedelijke opgaven op getoetst zullen worden, geeft die duidelijkheid.

4 Biodiversiteit: doelstellingen bij stedelijke ontwikkelingen

De provincie heeft als doelstelling van beide aangepaste modules (Soortenbeleid en Wonen, Werken en Werelderfgoed) om de **biodiversiteit te versterken bij stedelijke ontwikkelingen**. In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe die versterking gerealiseerd kan worden.

De biodiversiteit in stedelijk gebied in Zuid-Holland kan versterkt worden door bij bouwopgaven de volgende vier onderliggende doelstellingen mee te nemen:

1. Behoud en bescherm bestaande natuur
2. Ontwikkel een habitat voor (icoon)soorten en zorg voor basiskwaliteit natuur
3. Realiseer voldoende ruimte voor natuur
4. Versterk en behoud groenblauwe structuren

Met deze doelstellingen bouwen we voort op de Landelijke Maatlat Groene, Klimaatadaptieve Gebouwde Omgeving. Daarin wordt onder het thema 'Biodiversiteit en Natuurinclusiviteit' de volgende doelstelling gehanteerd: "Groenblauwe structuren en de gebiedseigen biodiversiteit worden versterkt op alle schaalniveaus."

Bij de landelijke maatlat horen vervolgens deze richtlijnen:

- Waardevolle habitats en basiskwaliteit natuur behouden en realiseren;
- Percentage groen op buurtniveau behouden en realiseren.

Om dit te concretiseren, zijn deze richtlijnen in onze handreiking uitgesplitst naar de vier bovengenoemde doelstellingen voor stedelijke ontwikkeling in Zuid-Holland. Hieronder wordt per doelstelling toegelicht wat bedoeld wordt.

1. Behoud en bescherm bestaande natuur

Niet alleen de realisatie van nieuwe natuur bij een stedelijke opgave, maar juist ook het behoud van bestaande natuur, is waardevol voor biodiversiteit. Een volwassen boom heeft bijvoorbeeld vaak meer ecologische waarde dan een nieuw aangeplante boom en is voor veel meer soorten relevant. Het zorgen voor zo min mogelijk verstoring van de natuur en het behoud van zo veel mogelijk waardevolle natuur in het plangebied, is daarom de eerste doelstelling om de biodiversiteit te behouden en versterken bij stedelijke opgaven.

De eerste doelstelling van een stedelijke ontwikkeling kan daarom als volgt omschreven worden:

Doelstelling 1: Behoud en bescherm bestaande natuur

Bij stedelijke ontwikkeling zetten we in op behoud en bescherming van bestaande natuur.

In ieder plan kunnen voor deze doelstelling de volgende onderwerpen worden opgenomen:

- Een plankaart met daarop de verschillende natuurtypen (bomen, struweel, water, etc.) die aanwezig zijn voor de ontwikkeling en gepland na realisatie van de stedelijke bouwopgave;
- Een overzichtstabel met daarin hoeveel en welk type natuur er behouden blijft, wat moet wijken voor de realisatie van het plan, en hoeveel en wat voor type nieuwe natuur er gerealiseerd zal worden.

2. Ontwikkel een habitat voor (icoon)soorten en zorg voor basiskwaliteit natuur

Het realiseren van een habitat voor lokaal relevante soorten zorgt voor een geschikte leefomgeving waar dieren o.a. een verblijf, voortplantingsmogelijkheden, veiligheid en voldoende aanbod van voedsel vinden. Door in de bouwopgave te sturen op ontwikkeling van de habitat voor verschillende soorten, wordt er gezorgd voor samenhang in maatregelen en voor een leefomgeving die aan alle voorwaarden van de soorten voldoet. Daarmee is de gerealiseerde leefomgeving het meest kansrijk om te zorgen dat verschillende soorten er kunnen leven en het aantal inheemse soorten kan toenemen.

De provincie heeft een selectie van relevante soorten benoemd als 'icoonsoorten'. De lijst met icoonsoorten is te vinden op de [website van Provincie Zuid-Holland](#). Deze icoonsoorten, plus de al aanwezige soorten en de natuurtypen in een plangebied, kunnen richting geven aan de keuze van soorten waarvoor natuurinclusief gebouwd en ingericht wordt in een stedelijke ontwikkeling.

De tweede doelstelling van een stedelijke ontwikkeling kan daarom als volgt omschreven worden:

Doelstelling 2: Ontwikkel een habitat voor (icoon)soorten en zorg voor basiskwaliteit natuur

Bij de stedelijke ontwikkeling zetten we in op het realiseren van een habitat voor verschillende lokaal relevante (icoon)soorten en zorgen we voor een basiskwaliteit natuur. De gekozen soorten hebben diverse habitatwensen: ze zijn bijvoorbeeld gebouw-bewonend, boom-bewonend, aan struweel gebonden, aan bloemrijk grasland gebonden, en aan water en oevers gebonden. Voor deze soorten wordt een zo volwaardig mogelijke habitat gerealiseerd.

In ieder plan kunnen de volgende onderwerpen uitgewerkt en beschreven worden:

- Een lijst met soorten waarvoor ontwikkeld gaat worden;
- Een overzicht met bijbehorende maatregelen per soort die worden toegepast in de ontwikkeling.

3. Realiseer voldoende ruimte voor natuur

De directe aanwezigheid en toegankelijkheid van voldoende groen en water, dat ecologisch van betekenis is in de gebouwde omgeving, levert een bijdrage aan een gezonde leefomgeving voor mens en dier. Waar de tweede doelstelling gaat over de keuze van soorten en van maatregelen, borgt deze derde doelstelling dat er voldoende ruimte voor natuur wordt gerealiseerd in het plangebied. Deze ruimte kan exclusief bestemd zijn voor natuur, maar het is ook mogelijk om dubbelgebruik (zoals groene daken) mee te nemen in de plannen.

De derde doelstelling van een stedelijke ontwikkeling kan daarom als volgt omschreven worden:

Doelstelling 3: Realiseer voldoende ruimte voor natuur

Bij de stedelijke ontwikkeling zetten we in op voldoende ruimte voor ecologisch relevante beplanting en oppervlaktewater.

In ieder plan kan het volgende worden opgenomen:

- Een groennorm in m² en als % van het totale plangebied, gespecificeerd naar typen natuur. Dit betreft niet alleen het onderscheid tussen 'water' en 'groen', maar per type natuur (bomen, struweel, water, natuurvriendelijke oevers, kruidenrijk grasland, etc).

4. Versterk en behoud groenblauwe structuren

Verbindingen binnen een plangebied en met de omgeving zijn heel belangrijk voor biodiversiteit. Groenblauwe hoofdstructuren en fijnmazige dooradering door landschappen en de gebouwde omgeving verrijken de kwaliteit van de leefomgeving en zorgen voor voldoende aangesloten leefgebieden voor dieren.

De vierde doelstelling van een stedelijke ontwikkeling kan daarom als volgt omschreven worden:

Doelstelling 4: Versterk en behoud groenblauwe structuren

Bij de stedelijke ontwikkeling zetten we in op behoud en versterking van de groenblauwe structuur in het plangebied in samenhang met de omgeving.

In ieder plan zouden de volgende onderwerpen kunnen worden opgenomen:

- Een omgevingskaart met de huidige groenblauwe structuren en barrières in de omgeving van het plangebied;
- Een kaart van het plangebied met daarin getoond welke aansluitingen er gevormd worden met de omgeving, om welk type aansluiting het gaat;
- Een kaart van het plangebied met daarin getoond welke aansluitingen er gevormd worden binnen het plangebied, inclusief om welk type aansluiting het gaat (bomenrij, waterlijn, kruiden- en bloemrijke verbindingsstrook, etc.);
- Een overzicht van welke en hoeveel maatregelen er genomen worden om verbindingen te realiseren.

5 Samenvatting

Bij stedelijke ontwikkeling zal, met de herziening van twee modules uit de provinciale omgevingsverordening, de biodiversiteit betrokken dienen te worden in het planvormingsproces van stedelijke ontwikkelingen. Daarmee wil Provincie Zuid-Holland agenderen dat de kansen om biodiversiteit te versterken worden meegenomen in deze opgaven. Om concreet te maken wat er in een plan meegenomen kan worden om de biodiversiteit te versterken, is deze handreiking opgesteld. Het gaat hierbij om vier onderliggende doelstellingen die allen uitgewerkt dienen te worden in de plannen voor een stedelijke opgave:

1. Behoud en bescherm bestaande natuur
2. Ontwikkel een habitat voor (icoon)soorten en zorg voor basiskwaliteit natuur
3. Realiseer voldoende ruimte voor natuur
4. Versterk en behoud groenblauwe structuren

Met deze handreiking kunnen plannen opgesteld worden die de biodiversiteit voldoende betrekken in de planvorming en die bijdragen aan het beschermen en versterken van de biodiversiteit in Zuid-Holland.

6 Termen

Stedelijke ontwikkeling

Ruimtelijke ontwikkeling van een bedrijventerrein, zeehaventerrein, kantoren, detailhandel, woningbouwlocaties of andere stedelijke voorzieningen. Voor woningbouw geldt een ondergrens van 12 woningen.

Meer informatie is te vinden in [deze handreiking van het rijk](#).

Basiskwaliteit natuur

Dit is een set van condities die nodig is om algemene soorten algemeen te laten zijn, blijven of worden. Het is de minimale kwaliteit van het leefgebied van soorten (het 'landschap') die nodig is om voort te kunnen bestaan. De minister ziet in basiskwaliteit natuur (BKN) uiteindelijk een richtlijn voor de aanpak van het stedelijk natuurbeheer.

Actieve soortenbescherming

Actieve soortenbescherming richt zich op (fysieke) maatregelen binnen én buiten het natuurnetwerk en de natuurgebieden. Het doel is om bij te dragen aan een gezonde populatie (de zogenaamde 'gunstige staat van instandhouding') van de hier voorkomende soorten en daarmee de achteruitgang van de biodiversiteit te keren. Het kan hierbij gaan om maatregelen die het leefgebied van bepaalde soorten verbeteren, zoals het vergroten van het aanbod aan verblijfsmogelijkheden van vleermuizen of het herstel van landschapselementen als cruciaal leefgebied van soorten van het boerenland.

Icoonsoorten

Via vergunningverlening, toezicht en handhaving geeft de provincie invulling aan soortenbescherming. Daarnaast zet de provincie in op de versterking van populaties van soorten en hun leefgebied. Hiervoor heeft de provincie Zuid-Holland veertig icoonsoorten benoemd, die staan voor een bepaald leefgebied en ecologische soortengroep die kenmerkend zijn voor Zuid-Holland. Dit zijn niet alleen kritische of zeldzame soorten, maar ten dele ook soorten die algemeen voorkomen of soorten die voor een algemeen leefgebied staan, zoals de huismus, merel en egel voor het stedelijk gebied. Gaat het goed met die soorten, dan is het leefgebied op orde en profiteren ook tal van andere soorten hiervan. Het soortenbeleid, waarin icoonsoorten zijn opgenomen, is nieuw in het Omgevingsbeleid van de provincie Zuid-Holland.

7 Bronnen

- [Wijziging van het soortenbeleid](#) in de verordening van [Zuid-Holland](#).
- Het thema Toekomstbestendig Bouwen in de verordening van de provincie met daarin de thema's natuurinclusief bouwen en biodiversiteit: Artikel 6.27a ([toekomstbestendig bouwen](#))
- [Landelijke Agenda Natuurinclusief](#).
- [Agenda Natuurinclusief Zuid-Holland](#).
- [Landelijke Maatlat Groene, Klimaatadaptieve Omgeving \(LNV, BZK\)](#)
- [Overzicht met iconsoorten Provincie Zuid-Holland](#).

Auteurs:

Anne Kleinjan, Beleidsmedewerker Biodiversiteit

Wout van der Slikke, Beleidsmedewerker Biodiversiteit

Ingrid Sloots, Expert Natuurinclusief Bouwen